

שוחד דברים

מאת : עזרא מרום

בפרשת שופטים מזהירה התורה מפני נתינת שוחד: "ושוחד לא תיקח כי השוחד יעוור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים". (ט"ז, 19). בתחילת הפסוק הזה נאמר "לא תטה משפט". האיסור "לא תטה משפט" - משמעו איסור לקיחת שוחד להטיית הדין; ואילו האיסור "לא תיקח שוחד" - כולל איסור לקחת שוחד אפילו כשהכוונה אינה להטות את הדין. במאמר זה נעסוק בשוחד דברים שמשמעותו קבלת טובות הנאה או מעין טובות הנאה מאדם שלא בהקשר ניהול משפטו, ואחר כך בא הלה לדין לפניו, ופסלו את עצמם מלישב בדינו. לא מדובר כאן בשוחד ממוני. הגמרא בכתובות ק"ה ע"ב מביאה שישה מקרים של קבלת טובות הנאה. נציג אחדים מהם.

1. תנו רבנן "ושוחד לא תיקח" אין צריך לומר שוחד ממון, אלא אפילו שוחד דברים אסור שהרי לא נאמר בצע לא תיקח. שוחד דברים כיצד?
מביאה הגמרא סיפור על רב שמואל שעבר פעם את הגשר. בא אדם אחד ונתן לו את ידו כדי לתמוך בו במעבר הגשר. אמר לו שמואל: למה באת לסמכני? ענה האיש: אמר לו דין יש לי אצלך. אמר לו שמואל: אם כן פסול אני לך לדין.
 2. אריסו של רבי ישמעאל ברבי יוסי היה רגיל להביא לו סל של פירות בכל ערב שבת. פעם אחת הקדים והביא לו ביום חמישי. (יום שבו היה בית דין יושב למשפט) אמר לו רבי ישמעאל מה נשתנה היום? ענה לו: דין יש לי. ואמרתי בדרכי אביא למר. רבי ישמעאל לא קיבל ממנו את סל הפירות ואמר לו פסול אני לך לדין. הושיב שני תלמידי חכמים שידונו דינו. היה רבי ישמעאל אומר: תיפח רוחם של מקבלי שוחד!
אריסו של ר' ישמעאל בוודאי לא רצה לשחדו, שהרי היה חייב להביא לו את סל הפירות כדמי אריסות בכל ערב שבת, ואם הביאו הפעם לפני זמנו, ביום חמישי, יום ישיבת בית הדין לדין, לא לטובת ר' ישמעאל עשה, אלא לטובת עצמו, כדי לחסוך לעצמו הליכה לעיר. אף על פי כן, לא קיבל ממנו ר' ישמעאל את הפירות ולא הסכים לדון בעניינו.
 3. רבי ישמעאל בן רבי אלישע היה כהן ובא אדם והביא לו ראשית הגז. שאל אותו מהיכן אתה? אמר לו ממקום פלוני. אמר לו: ושם לא היה לך כהן ליתן לך? ענה האיש: יש לי דין ואמרתי אביא אליך. אמר לו רבי ישמעאל: פסול לך אני לדין ולא קיבל ממנו את ראשית הגז.
 4. אמימר היה יושב בדין. פרחו נוצה מעוף אחד וישבה על ראשו של אמימר. בא אדם אחד וסילק את הנוצה. אמר לו אמימר: מי אתה? ענה האיש: דין יש לי אצלך. אמר לו אמימר: פסול אני לך לדין.
 5. אמר רבי אבהו בוא וראה כמה סמויות עיניהם של מקבלי שוחד. אדם חש בעיניו נותן ממון לרופא, ספק מתרפא ספק אינו מתרפא והם נוטלים שווה פרוטה ומסמין עיניהם שנאמר: "והשוחד יעוור פקחים" (שמות כ"ג, 8).
 6. על עונשו של מקבל השוחד תעיד המימרה הבאה: "כל מי שנוטל שוחד ומטה את הדין אינו יוצא מן העולם עד שיחסר מאור עיניו שנאמר: והשוחד יעוור עיני חכמים. רבי נתן אומר יהיו בו אחד משלושת הדברים הללו: או שתטרף דעתו בתורה באופן שיטהר טמא ויטמא את הטהור, או שיצטרך לבריות או שיחסר מאור עיניו.
- לסיכום, המושג "שוחד" הורחב אפוא בדברי רבותינו, והוא כולל לא רק כסף ושווה כסף, אלא אף טובות הנאה ושירותים, מה שהגמרא מכנה "שוחד דברים". אפילו מתן כבוד לרב, שהאדם חייב בו (כמו אותו אדם שסייע לשמואל לעבור את הגשר), אם יש בו כדי ליצור רושם טוב בלב השופט כלפי מכבדו, כבר יש בו משום "ולא תקח שוחד".
- מסופר על אחד מגדולי ישראל בדורות האחרונים, שכאשר באה לפניו לדין אלמנה ענייה אחת והתחילה בוכה לפניו, קם על רגליו, ואמר: "פסול אני לדין זה. אף דמעות הן בכלל שוחד!".